

Călin Hentea

ROMÂNIA
ALBUM DE ISTORIE
POSTDECEMBRISTĂ
1990-2020

EDITURA MEGA ♦ Cluj-Napoca ♦ 2022

Coperta: „Hand Gun” – sculptură de Bogdan Rață. Foto Călin Hentea, 2011.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HENTEA, CĂLIN

România : album de istorie postdecembristă : 1990-2020 /

Călin Hentea. - Cluj-Napoca : Mega, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-020-539-5

94

© CĂLIN HENTEA și EDITURA MEGA, 2022

Tehnoredactare: IOAN DOREL RADU

Editura Mega | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Românilor cu drept de vot

*„În România nu funcționează nici conștiința responsabilității,
nici cea a vinovăției. Singura forță motrice a elitelor politice rămâne
interesul de grup și interesul personal”*

Sabina Fati, într-un comentariu pentru „Deutsche Welle”

CUPRINS

LISTA ACRONIMELOR	/ 9
LUMEA CA UN CARTON COLORAT	/ 13
RISCANTA FASCINAȚIE A „PREZENTULUI DESPUIAT”	/ 15
REPERE CRONOLOGICE	/ 18
OAMENI ȘI FAPTE	/ 94
DESPRE POLITICIENI, NUMAI DE BINE: BINELE LOR	/ 133
ONORABILII PREZIDENTIABILI	/ 135
PARTIDULĂI MIORITICI	/ 154
ACTORI POLITICIENI	/ 168
DESPRE ADVERSARIII POLITICI, NUMAI DE RĂU: RĂUL ALTORA	/ 172
DESPRE LIDERII STRĂINI, CU DETAȘARE ȘI... UMOR	/ 189
EPILOG	/ 214
BIBLIOGRAFIE	/ 216

LISTA ACRONIMELOR

ACIN	Asociația Cineaștilor din România, ulterior UCIN
ACL	Alianța Creștin Liberală (PDL + PNL)
ALDE	Alianța Liberalilor și Democraților (PLR + PC)
ANR	Alianța Noastră România
ApR	Alianța pentru România
ARD	Alianța România Dreaptă (PDL + PNȚCD + FC)
BOR	Biserica Ortodoxă Română
CCR	Curtea Constituțională a României
CDR	Convenția Democrată Română (PNȚCD, PNR, PSDR, PER, PAC și UDMR)
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJPOTF	<i>Combined Joint Psychological Operations Task Force</i> / Forță întrunită (interarme) multinațională de operații psihologice
CNA	Consiliul Național al Audiovizualului
CNSAS	Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității
D.A.	Alianța Dreptate și Adevăr (PD + PNL)
DNA	Direcția Națională Anticorupție
EFIAP	Exelență în Federația Internațională de Artă Fotografică
EUFOR	Forțele Uniunii Europene dislocate în Bosnia-Herțegovina
FC	Partidul Forța Civică
FDSN	Frontul Democrat al Salvării Naționale
FFIR	Festivalul de Film Istoric de la Râșnov
FITS	Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSN	Frontul Salvării Naționale
FYROM	<i>The Former Yugoslav Republic of Macedonia</i> / Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei
GDS	Grupul de Dialog Social
ICA	Institutul pentru Cercetări Alimentare

IICCMER	Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc
IFOR	<i>Implementation Force</i> / Forța de Implementare a NATO în Bosnia Herțegovina în perioada decembrie 1995 – noiembrie 1996
IRRD	Institutul Revoluției Române din Decembrie
ISAF	<i>International Security Assistance Force</i> / Forța internațională de asistență și securitate din Afganistan
KFOR	<i>Kosovo Force</i> / Forța NATO din Kosovo
MONUA	<i>Mision de Observadores de las Naciones Unidas en Angola</i> / Misiunea observatorilor ONU în Angola
MONUC	<i>United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo</i> / Misiunea ONU în Republica Democratică Congo
NATO	<i>Nord Atlantic Treaty Organization</i> / Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OSCE	<i>Organization for Security and Cooperation in Europe</i> / Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PAC	Partidul Alianței Civice
PC	Partidul Conservator
PCR	Partidul Comunist Român
PD	Partidul Democrat
PD-L	Partidul Democrat-Liberal
PDSR	Partidul Democrației Sociale din România
PER	Partidul Ecologist Român
PfP	<i>Partnership for Peace</i> / Parteneriatul pentru Pace al NATO
PLR	Partidul Liberal Reformat
PLUS	Partidul Libertate, Unitate, Solidaritate
PMP	Partidul Mișcarea Populară
PNG	Partidul Noua Generație
PNL	Partidul Național Liberal
PNȚCD	Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat
PPDD	Partidul Poporului Dan Diaconescu
PRM	Partidul România Mare
PSD	Partidul Social Democrat
PSDR	Partidul Social-Democrat Român
PSM	Partidul Socialist al Muncii
PSYOPS	<i>Psychological Operations</i> / operații psihologice în accepția NATO
PUNR	Partidul Unității Națiunii Române
PUR	Partidul Umanist Român

ROMDET	<i>Romanian Detachment</i> / Detașamentul tactic de infanterie, ce a acționat în 1997 în Albania
SFOR	<i>Stabilization Force</i> / Forța de Stabilizare a NATO din Bosnia-Herțegovina în perioada decembrie 1996 – decembrie 2004
SIE	Serviciul de Informații Externe
SPP	Serviciul de Protecție și Pază
TIFF	<i>Transylvania International Film Festival</i> / Festivalul Internațional de film din Transilvania
TNB	Teatrul Național din București
UDMR	Uniunea Democrată a Maghiarilor din România
UNAVEM III	<i>United Nations Angola Verification Mission III</i> / Misiunea Națiunilor Unite în Angola
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNHCR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNITER	Uniunea Teatrală din România
UNIKOM	<i>Iraq Kuwait Observation Mission</i> / Misiunea de observare a Națiunilor Unite la frontiera dintre Irak și Kuweit (din 1991 până în 2003)
UNITAF	<i>Unified Task Force</i> / Forța Unificată a Statelor Unite în Somalia
UNMIK	<i>United Nation Mission in Kosovo</i> / Misiunea Națiunilor Unite în Kosovo
UNOSOM	<i>United Nations Operations in Somalia</i> / Misiunea Națiunilor Unite în Somalia
UNPR	Uniunea Națională pentru Progresul României
USD	Uniunea Social Democrată (în 1995 = PD + PSDR; în 2014 = PSD + UNPR + PC; ulterior PC și PLR au format ALDE)
USR	Uniunea Salvați România

LUMEA CA UN CARTON COLORAT

Cine își mai amintește astăzi de cărțile poștale cu figurile personajelor politice de la începuturile anilor '90? De pliantele electorale, de fluturașii, de afișele lipite pe toate gardurile și de bannerele atârinate de toți stâlpii, cu prilejul alegerilor care au urmat? O istorie de 30 de ani, pierdută în straturile memoriei, pe care am uitat-o cu o viteză incredibilă. Pentru că au venit mereu alte preocupări, alte îngrijorări, o pandemie și un război. Era nevoie de un act de arheologie în imagistica ultimelor trei decenii pentru a înțelege mai bine ceea ce s-a întâmplat și, mai ales, cât de irelevante sunt aceste personaje politice în favoarea sau în defavoarea cărora s-a bătut apa în piuă și s-au cheltuit zeci de mii de ore în dezbaterile din studiourile de știri.

În volumul de față, *România. Album de istorie postdecembristă, 1990–2020*, Călin Hentea face acest gen de arheologie și sapă în straturile de memorie vizuală ale societății românești. Ceea ce scoate la iveală este surprinzător, uneori trist, alteori amuzant. Călin Hentea nu este la prima ispravă. A făcut anatomia propagandei comuniste în lucrări de referință dedicate genului. Ca „doctor” în propagandă ce se află, a dezvăluit patologia congenitală a manipulării născute de comunism. E adevărat, unele patologii s-au prelungit și în postcomunism, până în ziua de azi, iar tabloul este unul ilar, jenant-autoironic la nivelul societății de atunci sau de astăzi. Oare, chiar așa am fost, stai să te întrebi. Răspunsul vine imediat: da, ba chiar mai mult decât atât!

Un colecționar cum este Călin Hentea nu putea să nu folosească prilejul pentru a ilustra albumul cu ceea ce a strâns mai de preț în toți acești ani: a venit cu întreg arsenalul politic și imagologic, cu toate cartoanele colorate, cu toate foile volante și acele fișuici cu viață efemeră, de campanie electorală. Astfel, a arătat o parte a vieții și a preocupărilor noastre din ultimii treizeci de ani. Îți vine să râzi. Așa de naivi eram!

Și nu numai politicienii s-au înfruptat din plăcerea de a zâmbi la popor din cartoane colorate. Vedetele de toate calibrele, cântărețe și cântăreți, „îndrăgiții” actori și actrițe, regizori de faimă, sportivi și sportive, au avut cinstea să stea pe bucata de mucava, să ne ureze ceva din suflet, să ne asigure că se gândesc la noi, oferindu-ne, eventual, ca bonus, calendarul tipărit al respectivului an, pe verso. Era și acesta un semn de atenție, nu?

Dar în acest domeniu, al atențiilor, tot politicienii au ieșit în câștig, ca de fiecare dată, de altfel. Brichete cu sloganuri electorale, pixuri cu îndemnuri la vot apar, și ele, în album, toate obiecte de preț în colecția lui Călin Hentea. Dar câte nu au scăpat până și celor mai zeloși colecționari! Gecile

în culori de partid, cizmele de cauciuc, suta de lei, sticla de apă la jumătate și sandviciul aferent pentru o zi de miting politic, zahărul și uleiul, ca argumente supreme în bătălia pentru voturi. Ce vremuri! Cine ar mai putea să facă astăzi o campanie electorală pe bază de ulei de gătit?

Albumului lui Hentea nu-i scapă nimic, nici măcar lucrurile bune. Artă, cultură, teatru, cinema, literatură, sport de performanță, pentru că s-a făcut și așa ceva în ultimele trei decenii. Le-am uitat, la fel de repede.

Cartoanele colorate ale lui Călin Hentea cuprind în ele mai mult decât personaje, evenimente și întâmplări, ne cuprind pe toți, generațiile care au intrat în anii '90 și în cei următori cu iluzii, cu naivități, cu speranțe, nu toate deșarte. Viața noastră în cartoane colorate. Când le revezi în albumul lui Călin Hentea, parcă te apucă nostalgia după postcomunism!

Ion M. Ioniță
Redactor-șef „Historia”

RISCANTA FASCINAȚIE A „PREZENTULUI DESPUIAT”¹

Întâmplarea a făcut ca generația mea, născută în 1958, să trăiască la o vârstă adultă o răsturnare violentă de regim și angoasantele restricții ale unei pandemii, ambele cu urmări traumatizante. Am cunoscut pe viu, și nu din povești, filme sau cărți, regimul comunist, dar și turbulențele tranziției din anii '90. Am trăit apoi bulversările vieții de zi cu zi provocate de pandemie și am fost dezolat de evoluțiile politice din țară. Cariera militară mi-a permis, pe durata unor misiuni reale, interacțiuni directe cu mediul multi-național în bocanci² dintr-un teatru de operații aliat sau dintr-o școală euro-atlantică. În fine, temperamentul și înclinațiile naturale mi-au împins pașii spre a trebălui, o vreme, prin redacții de presă, fie acestea militare, dar și prin birourile și birocrăția din Ministerul Apărării Naționale. Toate acestea îmi îngăduie să pot depune mărturie într-o cunoștință (inevitabil parțială) de cauză asupra unor vremuri și locuri interesante în care am trăit.

Acest album³ începe cu o cronologie a evenimentelor semnificative din ultimii 30 de ani și continuă cu o selecție a chipurilor și întâmplărilor reprezentative din această perioadă. Scriindu-l, căutând și alegând imaginile mi-am dat seama cât de repede se așterne uitarea peste trecutul imediat și cât de repede se pierde relevanța unor fapte-chipuri-vorbe care, nu demult, ne-au cutremurat și ne-au pus un nod de emoție în gât. Am reținut pentru cronologie acele evenimente politice, cultural-sportive interne, alături de cele militare și internaționale, care cred că au marcat la momentul respectiv societatea românească⁴. În capitolul despre oameni și fapte, i-am așezat pe cei care mi-au plăcut pentru ceea ce au înfăptuit în diferite domenii, fiind conștient că și alții erau la fel de îndreptățiți a fi așezați în efigie.

Mult mai dificilă a fost întocmirea capitolelor despre politicienii post-decembriști. Privind și analizând produsele electorale realizate direct

¹ Metafora „prezentului despuiat” îi aparține doamnei Jana Balaciu Matei, traducătoarea din limba catalană.

² Vezi volumul meu „Memorii în bocanci”, apărut în 2012 la editura Cartea Românească din București.

³ Prezentul album este o continuare a volumului „România. Album de istorie comunistă, 1948–1989”, apărut în septembrie 2021 la editura MEGA din Cluj.

⁴ Scrierea acestui volum a în momentul în care Războiul dintre Ucraina și Rusia, declanșat la 24 februarie 2022 prin invazia trupelor fost încheiată terminată ruse la ordinul președintelui Vladimir Putin, nu s-a încheiat. Acest conflict, ce a înregistrat numeroase și incredibile atrocități săvârșite de trupele ruse, condamnate de majoritatea cancelariilor lumii euro-atlantice și opinia publică mondială, este de natură a schimba în mod dramatic atât ordinea mondială, cât și echilibrul de putere postbelic.

sau indirect de către aceștia în cele trei decenii post-decembriste, am remarcat nu doar o accentuată diluare a relevanței personajelor și faptelor acestora, dar și o mare tristețe. Tristețea este generată nu atât de cenușiul pauper al vieții românilor din acești zeci de ani (mai mulți decât în controversata perioadă interbelică), cât de uluitorul contrast între imaginea luminoasă pe care și-au proiectat-o politicienii despre ei înșiși și mizeriile pe care le-au reproșat rivalilor de conjunctură. În ceea ce-l privește, electorul român, la fel cu cei din toată lumea, votează ceea ce el consideră a fi răul cel mai mic sau ceea ce i-a fost inoculat, deoarece trebuie să creadă în ceva, în cineva, salvându-și astfel efemera speranță de mai bine. Chiar și cei care nu merg la vot, pentru că sunt nehotărâți sau pentru că ei consideră că nu merită să mai voteze, deoarece toți politicienii români ar fi la fel de ticăloși, influențează în mod consistent rezultatul votului și soarta țării. Dacă la alegerile parlamentare și prezidențiale din 20 mai 1990, zi numită și „Duminica orbului”, au participat 86,19% dintre românii cu drept de vot, la alegerile parlamentare din 6 decembrie 2020 prezența la urne a fost de numai 36,37%. Această prăbușire accentuată a participărilor cetățenilor români la vot a atras o semnificativă diminuare a calității actului politic, respectiv a clasei politice din România, sub toate aspectele. Ca urmare, după trei decenii de la prăbușirea comunismului, în lumea politică românească s-a produs o drastică coborâre de ștachetă morală și intelectuală. Cu alte cuvinte, pentru starea generală, cu bune și rele, în care a ajuns națiunea și țara, răspunzători suntem fiecare dintre noi, și nu străinii, zis perfizi, multinaționalele, zis lacome sau conjuncturile politico-economice internaționale, zis defavorabile.

Este dificil a realiza, doar pe baza mărturiilor electorale iconografice păstrate, un panou cuprinzător al principalelor figuri politice ale anilor 1990–2020. Pe unii nu i-am putut recupera iconografic; alții, dimpotrivă, au produs o sumedenie de imagini, din care a trebuit operată o selecție. Acest album este, până la urmă, unul de atitudine civică a autorului, care își asumă lipsa unei absolute neutralități politice, precum și imposibilitatea de a se situa într-un perfect echilibru de reprezentare a politicienilor și partidelor politice care au evoluat la televizor, pe stradă, la radio sau pe Internet în toți acești ani. Cred că ar fi o crasă ipocrizie pretenția de obiectivitate și imparțialitate în tratarea unor asemenea subiecte, în care toți românii au fost la un moment dat, mai mult sau mai puțin, implicați emoțional sau rațional.

În fiecare episod electoral, politicienii nu s-au jenat a promite marea cu sarea, conștienți că emfaticile lor programe sau angajamente nu pot fi verificate înainte de alegeri, iar după, fie sunt uitate, fie nu mai contează. În schimb, atacurile la adresa adversarilor politici au fost întotdeauna mult mai convingătoare, mai suculente, chiar dacă acuzele sau insinuările erau la fel de mincinoase, mai mereu exagerate și speculative. A nega, a critica, a ironiza este întotdeauna mai ușor și mai profitabil politic decât a inova, a construi, a asuma. În fond, fiecare candidat sau partid poate să-și afirme propriul adevăr pentru a câștiga alegerile.

Timp de trei decenii, în România s-au petrecut întâmplări fericite și onorante, alături de cele rele și rușinoase, așa cum am avut parte de eroi frumoși, dar și de prea mulți ticăloși. În măsura în care am reușit să colecționăm (mai ales din București) mărturii editate la comanda sau cu acordul personajelor principale și publice ale acestor ani (cărți poștale, pliante, fluturași, calendare de buzunar, felicitări de sărbători, ziare, broșuri în zeci și sute de mii de exemplare) sau instantanee fotografice surprinse de autor pe stradă, acest album încearcă să reconstituie un portret (inevitabil parțial și subiectiv) al societății românești în ultimii 30 de ani. „Prezentul despuiat” în care am trăit cu toții.

După un oarece reviriment în anii '90, cartea poștală electorală a trecut ușor, ușor, în desuetudine. Începând din 2000 au apărut fluturașii, apoi pliantele electorale, care ofereau un spațiu mult mai generos pentru expunerea sintetică de texte și grafice argumentative, și nu doar fotografia candidatului, peste care erau atașate, eventual, o siglă și un slogan de partid. În campaniile electorale de după 2010, au fost editate numeroase mici broșuri cu poze, grafice și promisiuni, distribuite gratuit de echipe ale partidului în cauză în puncte de maximă afinență ale orașelor. Pentru completarea profilului politic al unor personaje din prima scenă postdecembristă am fost nevoit să apelez la unele extrase cu ilustrații din presa timpului, precum și la fotografii din arhiva unor agenții de presă (Agerpres, Mediafax).

Le mulțumesc în mod deosebit lui Cornel Constantin Ilie, Cosmin Nasui, Lucian Muntean, Șerban Drăgușanu, Ionuț Scumpu, François Elwert și Roselyne Lemaire pentru ajutorul prompt, concret și prețios pe care mi l-au oferit în rotunjirea iconografică a acestui album.

La fel cum am încheiat și „Albumul de istorie comunistă a României. 1948–1989”, inserând câteva mărturii cartofile provenind din țările numitului „lagăr socialist”, și în acest caz am adăugat în final câteva ilustrații (majoritatea cartofile) înfățișând, în registru sobru sau comic, șefi de stat din perioada 1990–2020 despre care s-a vorbit mai mult în spațiul public românesc.

Dacă în ceea ce privește întreaga perioadă comunistă, atât cea dejistă cât și cea ușistă, personajele principale sunt deja trecute la cele veșnice, cea mai mare parte a personajelor publice alese să apară în acest volum sunt încă în viață, în plină activitate sau chiar la putere. Sper că această proximitate nu a influențat în vreun fel modul în care am prezentat și comentat imaginea, faptele sau personalitatea celor în cauză.

București, septembrie 2022

REPERE CRONOLOGICE

- **22 decembrie 1989:** La „Televiziunea Română Liberă”, Ion Iliescu anunță constituirea Consiliului Frontului Salvării Naționale – CFSN, care a preluat întreaga putere în stat. Pe lista membrilor CFSN au fost incluse personalități fără ca acestea să fie consultate în prealabil, precum Ana Blandiana sau Doina Cornea. Pe 27 decembrie 1989, CFSN este legitimat prin Decret-lege drept organism al puterii de stat din România.
- **27 decembrie 1989:** Petre Roman este numit prim-ministru al Guvernului provizoriu prin decret al CFSN-ului condus de Ion Iliescu, cu Gelu Voican Voiculescu, vice-prim-ministru (care își situa filozofia de viață între metafizică și clitoris) și ambasadorul Sergiu Celac (fost traducător oficial al lui Nicolae Ceaușescu) la Ministerul de Externe și generalul Nicolae Militaru (deconspirat de Securitate drept agent sovietic) la Ministerul Apărării Naționale.
- **31 decembrie 1989:** Este înființat Grupul de Dialog Social, prima organizație non-guvernamentală din România pentru apărarea și promovarea valorilor și libertăților democratice, a drepturilor omului. GDS, format dintr-o elită intelectuală, critică încă de la început derapajele anti-democratice ale lui Ion Iliescu și FSN, ulterior FDSN. Editează din 20 ianuarie 1990 revista „22”.
- **12 ianuarie 1990:** Sub presiunea manifestațiilor din Piața Victoriei, din fața clădirii Guvernului, Ion Iliescu, președintele CFSN semnează decretele de scoatere în afara legii a PCR și de organizare a unui referendum pentru reintroducerea pedepsei cu moartea ce-i viza pe foștii lideri ceaușiști. Decretele vor fi anulate pe 17 ianuarie.
- **23 ianuarie 1990:** FSN își anunță intenția de a se transforma în partid politic și de a participa la alegerile generale programate pentru luna aprilie, dezechilibrând grav competiția politică postdecembristă, deoarece FSN controla toate pârghiile puterii în întreaga țară, prin fostele autorități comuniste, devenite feseniste.
- **28–29 ianuarie 1990:** În București Are loc o primă mare manifestație a opoziției formată de partidele zis istorice PNT CD și PNL, împotriva acaparării puterii de către fosta nomenclatură comunistă grupată în jurul lui Ion Iliescu și a Frontului Salvării Naționale. A doua zi a urmat o contramanifestație muncitorească pro-FSN, la care au participat circa 5.000 de mineri, fiind devastate sediile partidelor istorice. Atunci s-a strigat pentru prima dată „Moarte intelectualilor!”.
- **9 februarie 1990:** Prin Decret-Lege este constituit Consiliul Provizoriu de Uniune Națională / CPUN, în locul CFSN, care va funcționa ca un parlament până la alegerile generale din 20 mai.
- **18–19 februarie 1990:** O manifestație anti-comunistă și anti-FSN din București este reprimată cu violență de circa 4.000 de mineri aduși din Valea Jiului. Sediul Guvernului din Piața Victoriei este vandalizat.
- **12 martie 1990:** Este lansată de organizații civile timișorene „Proclamația de la Timișoara”, devenită ulterior un important reper politic românesc anticomunist. La punctul 8 al Proclamației se cerea ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate.

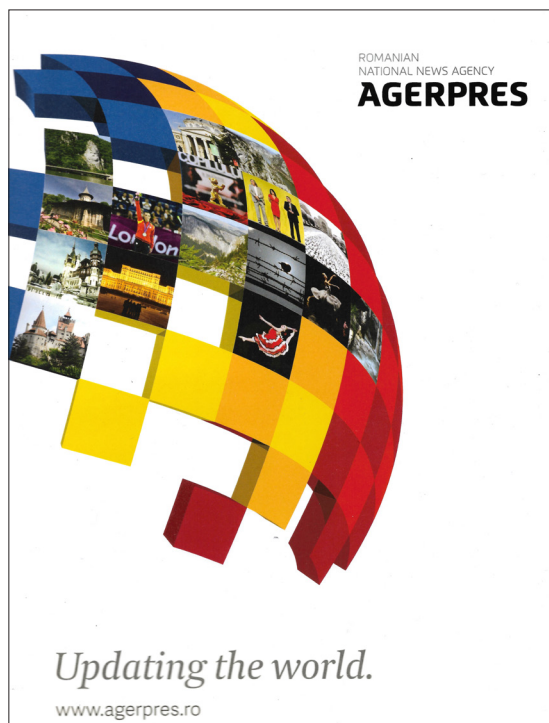
Imagini de neimaginat cu mai puțin de o zi înainte a putea fi transmise în direct la Televiziunea română, ce au captat în decembrie 1989 emoțiile, gândurile și speranțele românilor.

Sursa: „Adevărul” din 27 noiembrie 2009

Coperta revistei *Paris Match* dedicată Revoluției române din decembrie 1989, avându-l în centru pe adolescentul de 14 ani, Florin Vieru, supranumit „Gavroche-ul Bucureștiului”.

Copertă de pliant dedicat unor imagini din Revoluție editat de I.P. Arta Grafică, 1990

La 2 ianuarie 1990, Agenția de presă comunistă AGERPRES este transformată prin decizie guvernamentală în Agenția națională de presă ROMPRES. În iulie 2008, agenția va reveni la numele de AGERPRES, având deviza „Actualizează lumea”.